

Multikriteriální optimalizace procesů v elektrotechnice

František Mach^{1,2}, Pavel Kůs², Pavel Karban¹, Ivo Doležel^{1,2}

¹Katedra teoretické elektrotechniky
Fakulta elektrotechnická, Západočeská univerzita v Plzni

²Ústav termomechaniky
Akademie věd ČR, v.v.i.

5.6.2012

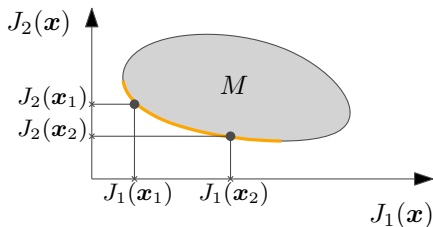
Obsah přednášky

- 1 Úvod
  - Základní nastínění problematiky
- 2 Kelímková indukční pec
  - Formulace problému
  - Matematický model
  - Výsledky řešení modelu
  - Výsledky optimalizace
- 3 Elektrostatický separátor
  - Formulace problému
  - Matematický model
  - Výsledky řešení modelu
  - Výsledky optimalizace
- 4 Závěr

Úvod

Základní nastínění problematiky

Cílem práce je využít pokročilé metody multikriteriální optimalizace při řešení složitých problémů z oblasti elektrotechniky (elektrotepelné, elektromechanické procesy) které jsou popsány sdruženou úlohou více fyzikálních polí.

Pareto front

- P ... prostor přípustných parametrů
- $\mathbf{x} \in P$ ... vektor parametrů
- $J_1(\mathbf{x}), J_2(\mathbf{x})$ ... cílové funkcionály
- $M = \{[J_1(\mathbf{x}), J_2(\mathbf{x})] : \mathbf{x} \in P\}$

Úvod

Základní nastínění problematiky

Agros2D

▼ $\boldsymbol{x}$

Vytvoření a výpočet modelu z $\boldsymbol{x}$

Vyčíslení $J_i(\boldsymbol{x})$

Výpočet funkcionálu $J(\boldsymbol{x})$

Optimalizační metoda

(metoda sduž. gradientů)

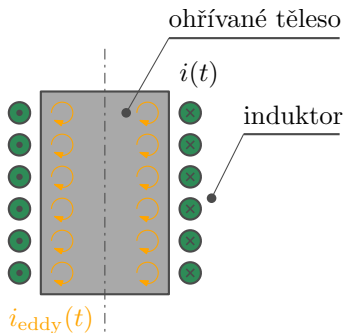
▲ $J(\boldsymbol{x})$

Postup optimalizace

 Agros2D (www.agros2d.org) - aplikace pro řešení PDE s využitím *hp*-FEM, speciálně pak problému spojených s výpočty rozložení fyzikálních polí

Kelímková indukční pec

Formulace problému

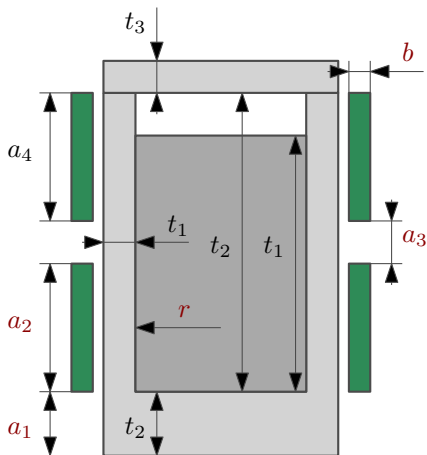

- Proměnný magnetický tok v ohřívaném tělese
- Ohřev tepelnými účinky indukovaných vířivých proudů
- Elektricky vodivé materiály
- Energeticky vysoce náročná technologie

Základní princip indukčního ohřevu v nestacionárním magnetickém poli

Kelímková indukční pec

Formulace problému

Geometrie řešeného problému

Optimalizované parametry:

$$a_1, a_2, a_3, b, r$$

$$h_1 = \frac{V_1}{\pi r^2}, \quad h_2 = \frac{V_2}{\pi r^2}$$

$$a_4 = \frac{S}{b - a_2}, \quad S = S_{\max}.$$

Kelímková indukční pec

Matematický model

Model magnetického pole:

$$\nabla \times (\mu^{-1} \nabla \times \underline{\mathbf{A}}) + j\omega\gamma\mu\underline{\mathbf{A}} = \underline{\mathbf{J}}_{\text{ext}}$$

$$\mu = f(\nabla \times \underline{\mathbf{A}}), \quad \gamma = f(T)$$

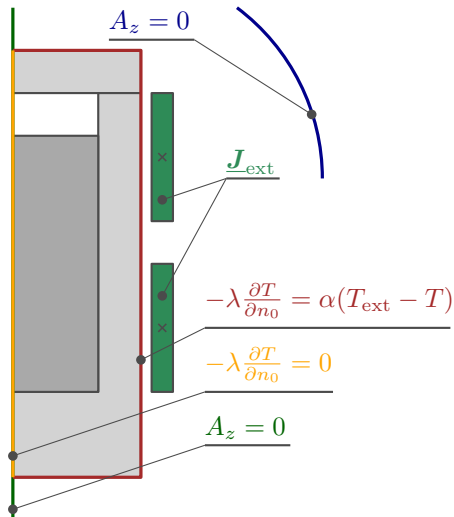
Model teplotního pole:

$$\nabla \cdot \lambda \nabla T = \rho c \frac{dT}{dt} - p_J$$

$$\lambda = f(T), \quad \rho c = f(T)$$

$$p_J = \frac{|\underline{\mathbf{J}}_{\text{eddy}}|^2}{\gamma}$$

$$\underline{\mathbf{J}}_{\text{eddy}} = j\omega\gamma\mu\underline{\mathbf{A}}$$

Kelímková indukční pec

Matematický model

Maximální tepelné ztráty v ohřivaném tělese:

$$Q = \int_V \rho c (T_{t=t_0} - T_0) dV = \int_0^{t_0} \left(\int_V \frac{|\mathbf{J}_{\text{ind}}|^2}{\gamma} dV \right) dt - W_c$$

$$Q \rightarrow \max.$$

Minimální teplotní gradient v ohřivaném tělese:

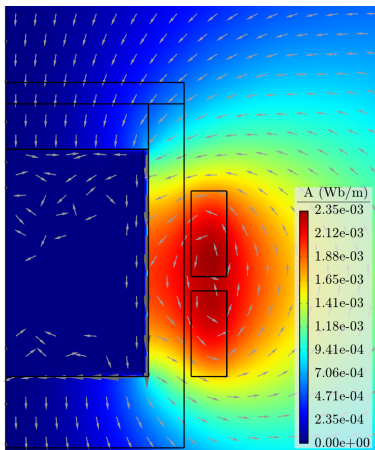
$$U = \left[\int_V (T - T_{\text{avg}}^2) dV \right]_{t=t_0}$$

$$U \rightarrow \min.$$

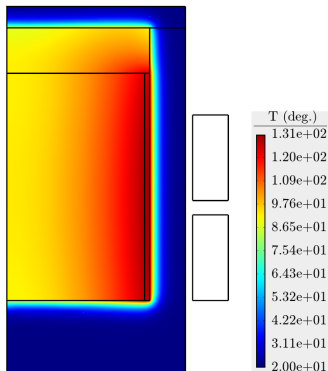

Kelímková indukční pec

Výsledky řešení modelu

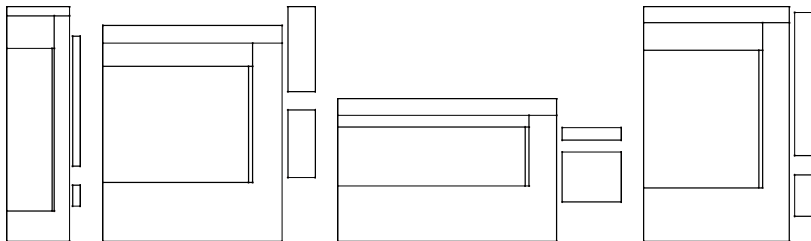
Rozložení magnetického pole
(vektorový magnetický potenciál)

Rozložení teplotního pole
(teplota)

Kelímková indukční pec

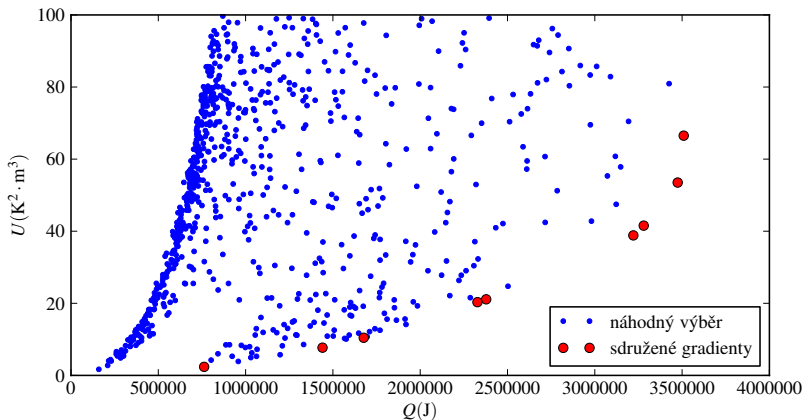
Výsledky optimalizace

Ukázka výsledků optimalizace

Kelímková indukční pec

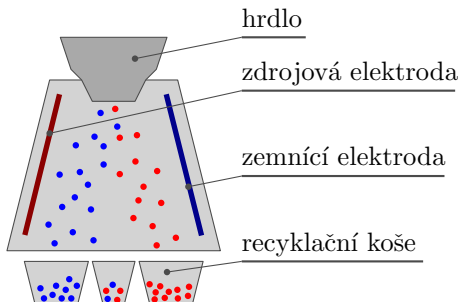
Výsledky optimalizace

Výsledky optimalizace

Elektrostatický separátor

Formulace problému

- Silové působení elektrického pole na el. nabité částice (Columbova síla)
- Nabíjení částic pomocí triboelektrického efektu
- Recyklace plastových materiálů (PET, PVC, LDPE, HDPE)

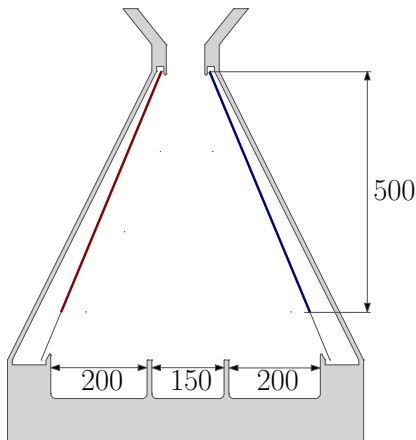
Základní princip elektrostatického separátoru

Elektrostatický separátor

Formulace problému

- Třídění PET a PVC částic
- Normální rozložení náboje a velikosti částic
- Rovnoměrné rozložení počáteční polohy

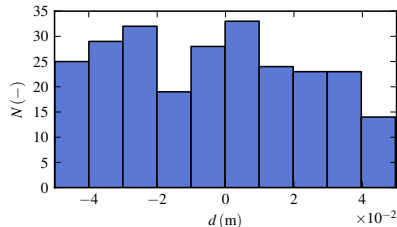
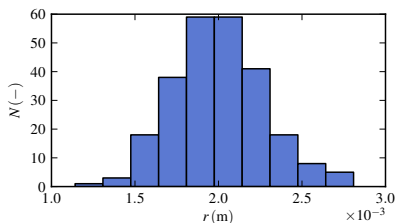
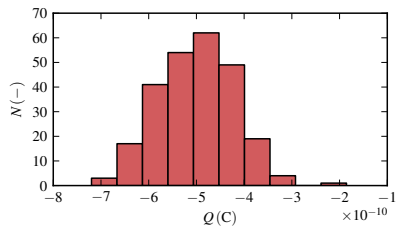
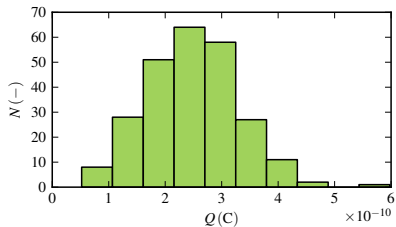
	Q (C)
PET	$\mu = +0.5e-9, \sigma = 0.8e-10$
PVC	$\mu = -0.25e-9, \sigma = 0.8e-10$
	r (mm)
PET	$\mu = 2, \sigma = 0.25$
PVC	$\mu = 2, \sigma = 0.25$

Geometrie řešeného problému

Elektrostatický separátor

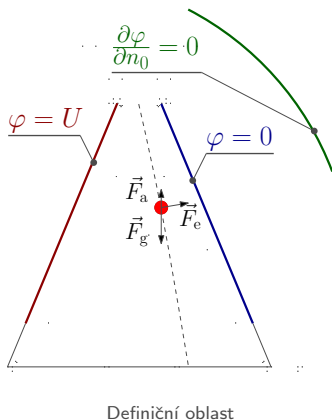
Formulace problému

Rozložení parametrů testovacího vzorku PVC a PET částic

Elektrostatický separátor

Matematický model

Elektrostatické pole:

$$\nabla \cdot \varepsilon \nabla \varphi = 0$$

Pohybové rovnice:

$$m \frac{d\mathbf{v}}{dt} = \mathbf{F}_e + \mathbf{F}_g + \mathbf{F}_a, \quad \mathbf{v} = \frac{d\mathbf{s}}{dt}$$

$$\mathbf{F}_e = Q\mathbf{E} = Q \cdot \text{grad } \varphi$$

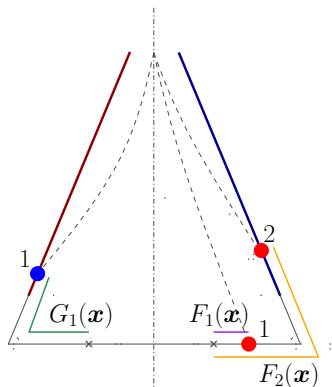
$$\mathbf{F}_g = m\mathbf{g}$$

$$\mathbf{F}_a = -\mathbf{v} \frac{1}{2} \rho c S v$$

Elektrostatický separátor

Matematický model

- Cílové funkcionály vyjadřují přesnost dopadu částice do požadovaného místa
- Uvažujeme dílčí funkcionály pro PET ($F(x)$) i PVC ($G(x)$)
- Problém s citlivostí funkcionálů na změny vektoru parametrů x → nutné použít výpočet gradientu vyššího řádu

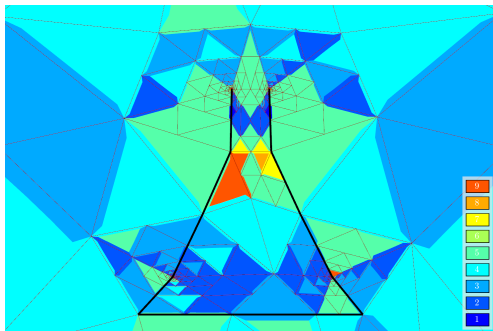

Cílové funkcionály

Elektrostatický separátor

Výsledky řešení modelu

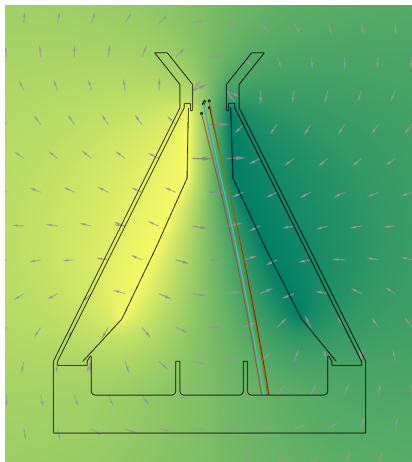

Síť a polynomiální řád (3% rel. chyba, 1518 st. volnosti)

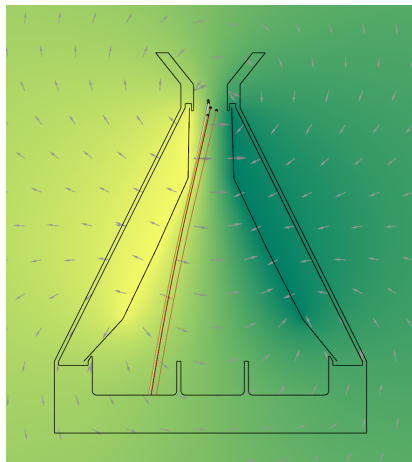
- Výskyt singulárních bodů → výhodné využití hp -adaptivity
- Elementy vysokého i nízkého řádu polynomu
- Visící uzly libovolné úrovně → snížení DOFs
- Výpočet trajektorie částic pomocí metody adaptivní Runge-Kutta

Elektrostatický separátor

Výsledky optimalizace

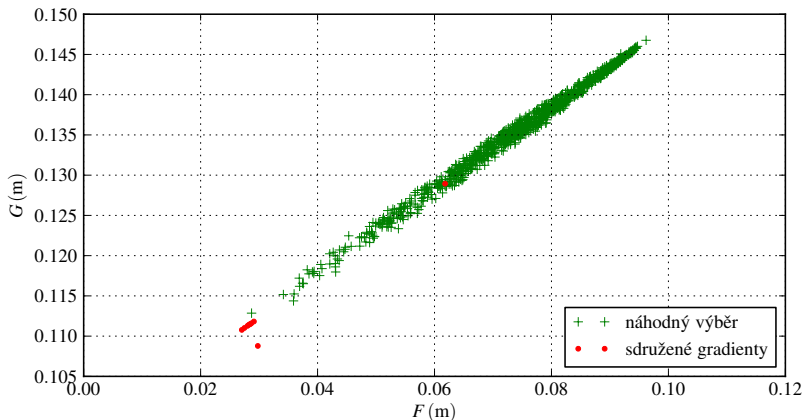
Trajektorie PET částic

Trajektorie PVC částic

Elektrostatický separátor

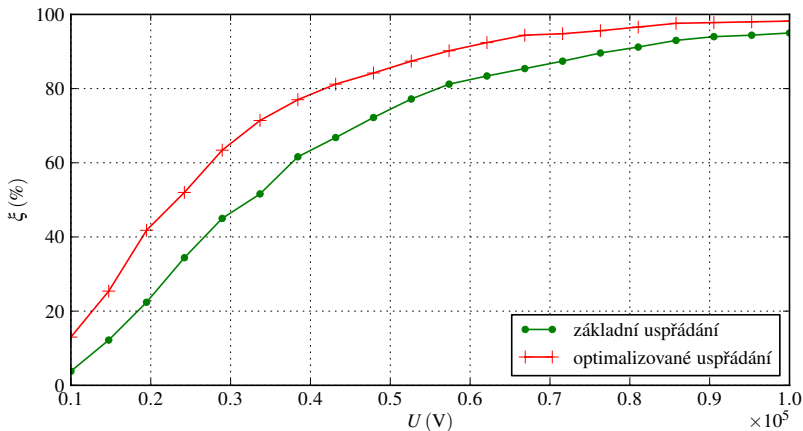
Výsledky optimalizace

Výsledky optimalizace

Elektrostatický separátor

Výsledky optimalizace

Efektivita separace částic

Závěr:

- Využití multikriteriálních optimalizací může značně zefektivnit složité procesy v elektrotechnice

Směry dalších prací:

- Experimentální ověření provedené optimalizace elektrostatického separátoru
- implementace algoritmů pro přímé hledání pareto front (ve spolupráci s University of Pavia)
- Vytvoření modulu usnadňující optimalizaci v Agros2D

Děkuji za vaši pozornost